

25.76x32.69	1/2	עמוד 12	מקור ראשון - שבת	08/2024	91165423-1
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790					

הדתיים הליברלים אינם נאבקים למען הערכים היסודיים של הציונות הדתית

בתגובה ל"פרשת הדרכים של הציונות הדתית" מאת תהלה פרידמן, גיליון פרשת מטות מסעי

קולו של הרוב הדומם

רבים בזרם המרכזי של הציונות הדתית מסתייגים עמוקות מהנהגתה הפוליטית הנוכחית, אבל מתקשים להזדהות גם עם נושאי הדגל של הדתיות הליברלית, שמתרפקים על "המפד"ל של פעם" אך בפועל התרחקו מאוד מדרכה / נתנאל פישר /

רבים מהדתיים הליברליים בעד ביטול ישיבות ההסדר. תלמידים בישיבת ההסדר ירוחם

בבחיורות האחרונות רבים מבני משפחתי וחבריי הקרובים הצביעו למפלגת הציונות הדתית. האנשים הללו, שאני מכיר היטב, אינם עונים על אף אחת מהאבחנות שנמנו במאמרה של תהלה פרידמן שפורסם במוסף זה בשבוע שעבר. הם בעד ברית עם הציונות הכללית ולא עם הח"רדים, הם פרגמטיים ולא משיחיים, והם ממש לא בעד התברלות והסתגרות לאומית (כיצד יוכלו להמשיך לטייל בהו"ל אם ישראל תהפוך, חלילה והס, למדינה מצורעת?). מדוע אפוא הם ממשיכים להצביע למפלגה שלכאורה אינה מבטאת את ערכיהם? מדוע המיינסטרים הציוניסטי מסרב בעקביות להזדהות כ"דתי ליברלי" ברוח דבריה של פרידמן, אף שמאפייניו הסוציולוגיים הם בדיוק כאלה?

לי שלא מדובר רק בניסיון לתקן, אלא בשאיפה להציע משהו אחר לגמרי.

בן גוריון נכנע

באופן אישי אני רואה את עצמי במידה רבה כחלק מהקבוצה הדתית-ליברלית, ואפילו נוהג להציג את עצמי כ"דתי מחמד" - כזה שמנסה לחבר ולגשר בין קבוצות שונות בחברה ובין מגזר וון הערכים שהישראלים מאמינים בהם. ועם זאת, חשתי תמיד רתיעה פנימית מהזדהות אישית עם תת-מגזר זה. במשך שנים רבות לא הצלחתי להיבין מה בדיוק מפריע לי, עד שהאסימון נפל לפני כשנתיים, סביב המאבק למען תיקון חוק השבות וסעיף הנכד.

פרשה מן הממשלה בהפגנתיות. היא חזרה אליה רק לאחר שנה וחצי, כאשר בן-גוריון התקפל ונענה לכל דרישותיה. ב-1970 פרץ שוב משבר סביב סוגיית מיהו יהודי. הפעם המפד"לניקים לא היו צריכים לפרק את הממשלה; גולדה מאיר ידעה עם מי יש לה עסק. הממשלה שינתה אז את חוק השבות, וקבעה לראשונה בחוק שיהודי הוא מי שאימו יהודייה או שהתגייר.

כאן בדיוק נעוץ ההבדל בין המפד"ל של פעם והמיינסטרים הציוניסטי של היום, ובין תת-המגזר גזר הדתית-ליברלי. אני מתקשה לראות את חברי הדתיים הליברלים עומדים במאבק על שמירת הערכים הדתיים והלאומיים של הציונות הדתית הקלאסית. 'אנחנו מסכימים איתכם בהרבה דברים', הם יגידו, אבל 'עכשיו זה לא הזמן', 'יש כאן חילול השם', 'אנחנו לא רוצים להרחיק את החילונים', ועוד נימוקים ותירוצים כיוצא בזה.

ללא רגשי נחיתות

לא הצבעתי למפלגת הציונות הדתית, ומן הסתם גם לא אצביע לה בעתיד. לטעמי, מפלגה זו איננה משקפת את דרכה של הציונות הדתית, ולו בשל החיבור עם מפלגת עוצמה יהודית. אבל אני מתקשה גם להזדהות עם יוזמות פוליטיות של חברי הדתיים הליברליים, שנעדרים לטעמי חוט שדרה דתי-לאומי. אולי אני טועה, ואם כך אני מבקש מראש את סליחתם של חבריי היקרים. אבל אני, בדומה לרבים במיינסטרים הציוניסטי, גרתעים ממי שלא מייצג אותנו באמת. אנחנו אוהבים את כל עם ישראל, והחברים הטובים ביותר שלנו הם חילונים; אנחנו ציונים נלהבים המשרתים בגאווה בצה"ל, ולא מוכנים לסרבנות משום צד וגם לא לפריצה למחנה צבאי; אנחנו משלמים את מחיריה הכבדים של המלחמה וכועסים על אחינו החרדים שאינם מתגייסים; אנחנו ממלכתיים עד העצם, אך גם לא מהססים לדרוש תיקון עמוק במערכת המשפט הישראלית; אנחנו ממש לא משיחיים, ורובנו מוכנים לווייתורים כואבים אם היינו משתכנעים שהם אכן יביאו את השלום. אנחנו לומדים ומלמדים באקדמיה, ודוחפים את ילדינו להצטיין

אפשר להצביע על סיבות רבות, ובראשן כמו"בן היעדרה של מפלגה ציונית-דתית אחרת. ואולם אני מבקש להציע הסבר אחר, עמוק יותר, להבחינה בין הדתיות הליברלית שמייצגת פרידמן, ובין המיינסטרים הציוניסטי כפי שאני מבין אותו. חשוב לי לציין שאין כאן כוונה לפגוע חלילה בכבודה של הכותבת, שאני מכיר ומוקיר. מאמרה פותח דיון עמוק על דרכה העכשווית של הציונות הדתית, ועל כך היא ראויה לשבח. בדבריי אבקש לבטא את הקול הדומם של המיינסטרים הציוניסטי, שדרכו "נחטפה" בשנים האחרונות בידי קצי"וות שאינם מייצגים אותו.

הציונות הדתית הקלאסית, "המפד"ל של פעם", שרבים במחנה הדתית-ליברלי מתגעגעים אליה, ניסתה לרבע את המעגל: להיות גם דתיים, גם לאומיים וגם להחזיק בערכים ליברליים אוניברסליים. ואולם בניגוד לדימוי הרווח, כאילו מדובר ב"דתי מחמד" פשרניים, הם ממש לא היו כאלה. הציונות הדתית הוותיקה היא שהקימה את הרבנות הראשית, יצרה את המונופול הדתי על ענייני הגישושים והגירושים, נאבקה למען הקמת הזרם הממלכתי-דתי והקימה את ישיבות ההסדר.

במילים ברורות יותר: הציונות הדתית הקלאסית יזמה את כל אותם חוקים וארגונים שנושאי הדגל של הציונות הדתית הליברלית מנסים כיום לבטל, או למצער לשנות. דוברי הציונות הדתית הליברלית תומכים בביטול של הרבנות הראשית ומתנגדים להרחיב את סמכות בתי הדין לענייני ממונות, גם בעבור מי שמעוניין בכך; הם בעד נישואים אזרחיים, ורבים מהם מתחננים בנישואים פורמליים שבעיני חותרים תחת אחדות העם היהודי; הם יוזמים מערכות חינוך מעורבות ואינם שולחים את ילדיהם למסדות חינוך ציוניסטיים-דתיים קלאסיים; במשתמע רבים מהם גם בעד ביטול ישיבות ההסדר, שכן עקרון השוויון כנטל חשוב בעיניהם יותר. אפשר כמובן לטעון שמה שעבר פעם, כבר לא עובד היום. ואולם נרמה

ד"ר נתנאל פישר הוא ראש החוג למדיניות ציבורית במרכז האקדמי "שערי מדע ומשפט", ועמית מחקר בפרום קהלת

8.55x29.58	2/2	עמוד 13	מקור ראשון - שבת	08/2024	91165422-0
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

צילום: יוסי אלוני, פלאש 90

במתמטיקה ובאנגלית. ועם כל זאת, אנחנו גם מודים עם עמוקות עם העולם הדתי שלנו. אנחנו לא חשים רגשי נחיתות מול קבוצות אחרות, חרדות או חילוניות, ויודעים ומוכנים גם להיאבק, בכלים דמוקרטיים כמובן, למען הערכים היקרים לנו. המיינסטרים הציוני-דתי מכיל גוונים שונים של ציונות דתית: יש בתוכנו דתיים שמרניים ודי תיים ליברלים; תלמידי ישיבה עם עיניים בורקות ואקדמאים שכלתנים; חלקנו מתפללים במניינים חסידיים וחלקנו במניינים שוויוניים (אני עצמי מתפלל בשניהם...). המיינסטרים הציוני-דתי סולד מהשפה המשיחית, המתנשאת והבוטה של חלק מנציגיו. אבל אנחנו גם מחפשים משהו שיידע לעמוד על הערכים שאנו מאמינים בהם, ובכללם שמירה על ישראל כמדינה יהודית ולא רק דמוקרטית. אנחנו לא מודהים עם אלו המציעים לנו רק "גאוה יהודית", אבל גם לא עם אלו שמציגים לנו רק ערכים דמוקרטיים, ומבקשים מאיתנו להצניע את יהדותה של המדינה במרחב הפרטי בלבד. פרידמן חותמת את מאמרה בקריאה להפוך "ממגזר לעם", להפסיק להיות מגזר ולהיות כללי-ישראליים, בלי להתנשא וכלי למיין. אכן, המגזר שלנו סובל מבעיות מיון קשות לבתי הספר וליישובים שלנו. ואולם, אם מחיר ההנהגה משמעו להפסיק להיות ציוני-דתי, ולבטל את עצמנו מפני כל הלך רוח ליברלי, אזי עדיף לוותר על ההנהגה. אולי אני נאיבי ולא מספיק מחובר למציאות, אבל בניגוד לפרידמן אני חושב שאפשר לבחור גם בהנהגה וגם בתפיסה ציונית-דתית קלאסית; אותה ציונות דתית פשרנית כניכול שידעה ללכת עם הרצל, עם בן-גוריון ועם מנחם בגין, וידעה להיות גשר מבלי לחשוש שדורכים עליה. גם היום היא יכולה לעשות זאת, גם מעמדת הנהגה. דווקא היום, בעידן הקיטוב והמחלוקת, החברה הישראלית זקוקה יותר מתמיד לקולה הצלול של ציונות דתית שיודעת לשלב בין מסורת למודרנה ובין ליברליזם לשמרנות, מבלי לוותר על אף אחד מהם. ציונות דתית צנועה, שאינה דואגת רק לעצמה ולמוסדותיה אלא יודעת להושיט יד לכל הצדדים, תוך עמידה על זהותה היהודית והדמוקרטית של ישראל. ●